

Dinin Gelenegi ve Yorumu

2011-04-02

Biraz İhsan Eliaçık okudum, eski günlerim aklıma geldi.

Hepsini okumadım, sadece genel bir intiba edinecek kadar; beğendiğim tarafları daha çok, yine de *gelenekle* savaşılmaya gelince, orası bana bir süredir pek de hayra çıkan bir cadde gibi görünmüyor.

Ben bir alim değilim, zamanımızda yolunu el yordamıyla bulmak zorunda olan müslümanlardan biriyim. Farklı fikirleri takip ediyorum, Türkiye müslümanlarının beni en sevindiren tarafı farklı seslerin çıkıyor olması; dışardan bakıldığında nasıldır bilmiyorum ama şahsen, 20-30 sene sonra sağcısının da, solcusunun da müslüman olduğu bir coğrafyaya doğru gitmekte olduğumuzu düşünüyorum. Müslümanları Liberal/Otokrat/Sosyalist vs. siyasi akımlara yamamaya çalışanlara nisbet, bugün nasıl *demokratlık* vazgeçilmez bir unsur, gelecekte de İslam'ın temel bir siyaset zemini olacağını düşünüyorum. Bu İslam'a dinlerden bir din olarak *sadece* saygı gösteren insanlar için üzücü/korkutucu bir gelişme olabilir, benim gibi hayatının büyük kısmında inançları yüzünden kendini toplumun kıyısında hissetmiş biri için değil.

Takip ettiğim birçok ekolde, Eliaçık'ın da sık sık başvurduğu bir *yeniden yorumlama* alışkanlığı var. Sanırım ilk Edip Yüksel/Reşad Halife hakkında okurken gördüğüm, veya sayılırsa mesela *Rahman Suresindeki bazı ayetlerin bilim ışığında yeniden yorumlanması* ile tanıştığım bir faaliyet.

Entelektüel bir faaliyet olarak değer veriyorum, en azından bilgim artıyor. Yine de *darabe kökü ayırmak manası da taşıdığından aslında ayetin anlamı...* diye başlayıp giden tefsirlerden *elektrik almadığını* da farkediyorum, sebebi de sanırım müelliflerinin bir noktada *benim anlamım senin anlamını döver* demekten başka çaresinin olmaması.

Müşrik aslında şirket ortağı demektir, adı da aynı bak, şirket, onun için tüm şirket sahipleri müşriktir, zaten Mekkedekiler de aynı şirketin ortağı olduğu ve aralarına başkalarını almadıkları için lanetlenmişlerdir diye bir yorumda bulunsam, bunun yanlış olduğunu bana nasıl *isbat* edebilirsiniz? Efendim, oradaki müşrik şu anlamdadır, şirk bu anlamdadır, falanca Arapça sözlükte şöyle geçer, filanca dilbilimci böyle der; sabaha kadar konuş ama kelimeye bir anlam vermişim, parçalar da aşağı yukarı bir araya geliyor, gelmeyeni de üfüre üfüre

doldurmak elimde, nasıl isbat edeceksin yanlış olduğumu?

Ben bu Internet aleminde *Peygamber Mekke’de değil, Kudüs’e yakın bir yerlerde doğdu, onun için verilen mesellerin hepsi Kuzey Arabistan’dandır* diyen adam da okudum efendiler. İkna etmek için de uğraşıyordu ciddi ciddi.

Kitaptaki icazla Arapça’nın zenginliği bir araya gelince, insanın her şeyi yeniden üreteceği geliyor olmalı, kaynak da sebil gibi, 1400 senelik tarihte aynı konuda zıt fikirlere sahip en az iki grup bulabilirsiniz, işi biraz allayıp pullayınca *yitik bilginin esrarı* da çözülür, *hah* der okur, *aradığım her şey burada, bak 19’lar tutuyor, tutmasına engel sadece Tevbe Suresi’nin son iki ayeti, onları kaldırıncsa müthiş mucize gerçekleşiyor.*

Hadi baştan alalım tefsirlerinin hepsinde hissettiğim bir *risalet yarım kaldı, biz tamamlıyoruz* kokusu vardır, bazısı Reşad Halife gibi kestirmeden *son nebi Muhammed’di ama ben de son resulüm* der, bizi fazla düşünmekten kurtarır, bazısı da garip bir *karşıyım karşı tarihe karşı* havasıyla yazar.

Evet bugün baktığımızda Muaviye b. Ebi Süfyan ile Ali b. Ebi Talib arasındaki çatışmada kimi tutacağımız konusu gayet net, bugün hiçbir müslüman Hz. Ali’nin o savaşta haksız olduğunu düşünmüyor, ama *bugün* düşünmüyor, 1400 sene sonra düşünmüyor. İnsanların pek çoğu sokakta basit bir sebepten kavga eden iki kişi görse, onların arasında bile tamamen objektif bir yargıya varamazken, 1400 sene önceki gayet karmaşık ve işin içine her türlü rivayetin girdiği bir mevzuda çok rahat haklıyı haksızı bulabiliyor.

İnsan hüküm vermekte çok acelecidir.

Ehl-i Sünnet dediğimiz, şahsen benim de her zaman ittiba ettiğimi, her hükümünü seve seve benimsediğimi iddia edemeyeceğim geleneğin bu konulardaki politikasını takdir ediyorum. Bu konular üzerinde geleneksel fikirleri savunanlar da, yeni yorumları yapanlar kadar meselelerin hakimi, bu meseleler yüzyıllardır var, ancak müslümanlar arasındaki kavga sebeplerini unutturmak için üzerinde durulmayan, konuşulmayan, kaşınmayan sorunlar. Çünkü denenmiş ve görülmüş ki, tefsir için kavganın sonu yok, galibi de belli değil.

Sahabenin bazısı bazısından daha değerlidir, hadisın bazısı bazısından daha sağlamdır, bazı ayetleri yorumlamak diğerlerinden daha kolaydır, bazı meseleler de daha net çözümler vardır ve elbet müslümanların İslam’la olan münasebeti de içler acısıdır, ancak *hadi baştan alalım* diye giriş yapıp, tarihi yeniden yazmayı amaçlayan müfessirlerin de, o tarihin tüm savaşlarını, mücadelelerini, kıyımlarını yeniden yaşamayı göze alması lazımdır.

Bunun için de, kusura bakmasınlar, peygamberi yeniden getirmeleri lazımdır. Çünkü iş gelip, *benim dediğim, senin dediğin* kavgasına dayanınca, kimse falanca hocanın yorumu için kan dökmeyi ve can vermez. En azından bu zamana kadar *uğrunda ölürüz* denen birini görmedim; millet bırak uğrunda ölmeyi, kılacağı beş vakit namazı üçe indiriyor diye seviyor adamı zaten.

Hz. Peygamber *ben Tevrat’ın yeni bir yorumunu yapıyorum* diye başlamadı,

vahiyle başladı; Allah'ın ona indirdiği ve yol gösterdiği bir kaynak vardı ve o kendisine inenin tek uygulayıcısı ve müfessiriydi. Zamanımızın *risalet tamamlayıcılarından* böyle farkları vardı, ve *buna rağmen* Kitab ve müslümanlar modern müfessirlerimizin şikayet ettikleri akıbetten kurtulamadı. İşin özü, Hz. Peygamber, bu *avantajlarına* rağmen, ölümünden otuz yıl sonra şikayet ettiğiniz Emevi hanedanını engelleyemediyse, dinde yapmayı umduğunuz devrimin sonucunun daha iyi olmasını beklemek ne kadar gerçekçi?

Ben olacaktım ki, Mekke'nin fethinde bütün Beni Ümeyye'nin boynunu vuracaktım mı diyorsunuz?

Tarih geçmişte kalmış, kavgaları öğrenmenin, farklı bakışların elbette faydası var, insan tahkik ettikçe daha derinleşiyor, velakin kimse geri dönüp tarihi yeniden yazamayacak. *Kitabı yeniden yorumlarım, yeni bir Asr-ı Saadet başlatırım* diyen adam da yanılacak, çünkü elindeki malzeme kayayı yerinden oynatacak kadar güçlü olabilir ama zirveye taşıyacak kadar değil. Ehl-i Sünnet, kayayı orasına burasına destek koyup ancak düşmesini durdurabileceğini farketmiş, zira yukarı taşımak heveslisi insanların hemen hepsi kayanın biraz daha inmesine sebep olmuşlar. Kaya yerinden oynayınca önce onu sırtlamaya çalışanları ezmiş.

Başka bir vecih, diyelim ki Hariciler Ali'ye değil Muaviye'ye suikastlarında başarılı olsalardı; Ehl-i Beyt bir saltanat kursaydı, ancak (yine Ehl-i Beyt sayılan) Abbasiler gibi dejenere olsaydı ve bir isyanla kendi isimleriyle beraber, Peygamberin ismini de tarihten silseydiler; bugünkünden daha mı iyi olacaktı? Muhalif olduğu için masum kalabilmiş olduğunu neden kimse düşünmüyor; tarihteki hangi iyiliğin kötülük, hangi kötülüğün iyilik üretmediğini gördünüz de bu kadar eminsiniz sonuçlardan? Belki içinde bulunduğumuz hal, olabilecek hallerin en iyisidir, ola ola ancak bu kadar olabiliyordur, ne malum?

Takdir değil mi hepsi?

O sebeple geçmişteki kavgaları yeniden başlatan kimseyi şahsen pek tasvip etmiyorum. Fikrini söylemenin, yeni ictihadda bulunmanın fazla ateşlenmeden, aynı kibleye secde ettiği insanları üzmeden de yapılabilen yolları vardır; zaten müslümanların çoğu *bir yerlerde* bir yanlış olduğunun farkında, ancak bu yanlış *taaaa* Hz. Peygamberin vefatından başlatınca, biraz *flu* kalıyor her şey.

Yeni bir din kurmak heveslisi insan buyursun kursun, çekinmesin, *ben peygamberim* desin, vahi alsın, ders versin, o zaman işler daha kolay olur, ancak bir-buçuk milyar nüfusun paylaştığı, ondört asırlık bir kültürün, kendi derin yorumu ve keşfi yüzünden değişebileceğine pek de ihtimal vermesin. Ehl-i Sünnet, ideal bir durum olmayabilir, yanlışları olabilir, kendi içinde çelişkileri olabilir, ancak yeni yetmelerin sahip olmadığı *gerçek hayatta pişmiş olma* gibi önemli bir artışı vardır ve öyle veya böyle öğretecek çok şeyi olan bir gelenektir.

Bir de *diğer oyuncularını* düşünerek bakalım: Hz. Peygamber risaletini kimsenin oynacağı olma tehlikesinin bulunmadığı, ne Rum, ne Fars ajanlığıyla itham edilemeyeceği, büyük siyasi aktörlerin dışında bir coğrafyada gerçekleştirdi.

Yeryüzünün tek kişiden neşet etmiş en büyük etkisi ondan kaynaklandı; tek başına bir devlet, kabile, düzenden öte, bir *medeniyet* kurdu.

Buna benzer bir etkiyi İslam coğrafyasında yeniden yaşatmaya çalışan ve bu sebeple *asli kaynaklara inen* hareketlerin, artık müslümanların o kadar kendi başına olmadığını düşünmeleri ve iyi niyetle bile olsa yaptıklarının sonunda müslümanları geri götürme ihtimalinin hesabını verebilmeleri gerekir.

Misalen günlük hayat içinde insanı kısıtlayan bir çok dini kuralın Kitap'ta değil, Hz. Peygamber'in uygulamasında olduğunu görürsünüz, sünneti kaynak kabul etmek de fakihlerin görüşüdür, yani biri kalkıp *ben sünneti kabul etmiyorum* diyebilir, her ne kadar fıkıhçılar bu kurallarını Kur'an'dan aldıklarını söyleseler de, peygambere itaatin ancak yaşarken mümkün olduğunu, öldükten sonra sadece Allah'a itaat edilebileceğini iddia ederek bu *sıkıntıdan* kurtulmak da mümkündür.

Ne oldu? Mesela namazın beş vakit olması gibi meseleler artık meşkuktur, ayetlerde açıkça saatleri yazmadığına göre, yorumunuza uygun saatlerde kılabilirsiniz. Uygulamaya dönük hükümlerin hemen hepsinde değişiklik olur, basitleşir, kolaylaşır, *oh be* dersiniz, *din aslında böyle bir şeymiş*. (Nereden bildiğimi anlatmama gerek var mı?)

Ancak sonunda, bu ayarlamaların hayatınızı kolaylaştırdığı ölçüde düzen ehlileşmiş bir insan haline getirdiğini de farkedersiniz. Sakal bırakmak Kur'an'da yazmaz, başörtüsü zaten müphemdir, içki desen *bıraksanız olmaz mı?* demiş, kesin bir yasak yoktur, falan filan; sonunda törpülenmiş bir müslüman olursunuz ve herkes sizi daha çok sever.

Şimdi bu hakikatin kulu kölesi arkadaşlar gerçekten İslam'a mı hizmet etmiştir, yoksa onu daha silikleştirmek derdindekilere mi? En iyi ihtimalle bunu *bilmediğimizi* söyleyebiliriz.

Birkaç kuşak geçer, bu yeni mezhep bilgiyi ne şekilde aktarır, mensuplarını ne şekilde yetiştirir, yeni durumlara ne karşılık verir? Bunlar belli olmadan, ictihadlarının doğru mu, yanlış mı, faydalı mı, faydasız mı olduğunu söylemek gerçekten güçtür. Gördüğüm hemen bütün örneklerde, bu şekilde atılan taş, genelde ürkütülen ümmete değmemiş ve sonunda olsa da olur, olmasa da bir grup ortaya çıkmıştır. Söyledikleri doğru olabilir ancak doğruya hizmet etmez.

Bu sebeple İslam hakkında yeni bir fikir gördüğümde, şu subjektif kıstaslara bakıyorum. Bunlar elbette kendim için geliştirdiğim basit prensiplerdir ve *isbatı* yoktur, kimseyi de daha iyi bir insan yapacağını veya hakikate ulaştıracağını iddia edemem.

Belli bir sırada olmadan şu soruları soruyorum. *Bu büyük fikir*

- *Diğer müslümanlar hakkında ne demektedir? Söze bir ben doğrudum, müslümanların gerisi cehennemlik* diye mi başlamaktadır?
- *Tarih için ne demektedir? Gelmiş geçmiş ve İslam medeniyetine öyle veya böyle katkıda bulunmuş insanlar hakkında ne demektedir? Tarihi olduğu*

gibi kabul etmekte, insanların yanlış yapsa da iyi niyetli olduğunu düşünmekte ne kadar rahattır? Doğrularını illa geçmişteki yanlışlar üzerine mi bina etmeye çalışmaktadır?

- *Mülkiyet ve ekonomi için ne demektir?* Dünya ekonomik düzenini en fazla dini bir kisveyle devam ettirmekten başka bir düşüncesi var mıdır?
- *Kafirler için ne demektir?* Bilhassa dünyanın efendisi kafirler için ne demektir? Onlarla münasebeti nedir? Onlara bakışı nasıldır? Fikirlerin uygulanması sonunda kafirlerle daha yakın mı, daha uzak mı olacağız? Söylediklerinin sonunda kafirlere benzeme tehlikesi var mıdır?
- *Irklar, kavimler, milletler için ne demektir?* Milliyetiyle, ırkıyla, ailesiyle, kökeniyle övünmeye çanak mı tutmaktadır? Bayrak, vatan gibi sahte kavramlar ve putlar için ölümü makul görmekte midir?
- *Atatürk için ne demektir?* Atatürk'ü müslüman yapmaya uğraşmakta mıdır? Onun putlaştırılmasına, putuna selam durulmasına nasıl bakmaktadır?
- *Fikrin banisi ve mensupları içinde, mesleğinde ne kadar başarılıdır?* Hz Peygamber de, sahabeleri de, mezhep imamları da yeryüzünde başarılı olabilmiş insanlardı, bunu küçük gören, karnını kitapla doyurmaya çalışan insanın söylediklerinin hayatla ilgisini kaybetmesini çok gördüm. Başarı elbette tek kriter değil, kesinlikle zenginlikle ölçülen de değil, ancak bir mesleği hakkıyla icra etmenin tecrübesinden geçmemiş insanın hayat hakkında ürettikleri hayli afakidir.

Hepsinden geçen fikir görmedim şimdiye kadar, evet Ehli Sünnet'in de bütün takipçileri bu kriterlerden geçemez, o sebeple, başta da dediğim gibi el yordamıyla, kendime yetecek kadar bir şeyler öğrenip, öğrendiğimi de becerebildiğim ölçüde yaşamaktan başka derdim yoktur, ancak bu konuda da en önemli kaynağım Ehl-i Sünnettir.

Kusurlu bir insanım, böyle zor bir konudaki yazıda da kusurlarım vardır, Allah beni affetsin, sizin affınıza sığınırım.